

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Центральноукраїнський державний університет
імені Володимира Винниченка

кафедра спеціальної освіти

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор

Центральноукраїнського державного
університету
імені Володимира Винниченка

професор Євген СОБОЛЬ

***ПРОГРАМА**

атестаційного іспиту

зі спеціальних методик навчання дітей з особливими освітніми потребами

першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Програму атестаційного іспиту
розглянуто та ухвалено
на засіданні кафедри
спеціальної освіти

Протокол № 9 від 13 січня 2026 року

В.о. завідувача кафедри Тетяна ОКОЛЬНИЧА

КРОПИВНИЦЬКИЙ – 2026

Пояснювальна записка

Програма атестації з фахових освітніх компонент першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 016 Спеціальна освіта складена на основі освітньо-професійної програми Спеціальна освіта (Олігофренопедагогіка і логопедія); Стандарту вищої освіти України першого (бакалаврського) рівня вищої освіти – ступеня бакалавра – з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка спеціальності 016 Спеціальна освіта. Затверджено і введено в дію наказом Міністерства освіти і науки України від 16.06.2020 р. № 799 і включає в себе навчальні дисципліни спеціального методичного та корекційного психолого-педагогічного спрямування, а саме: спеціальні методики викладання шкільних дисциплін (в спеціальних школах для дітей із порушенням інтелектуального розвитку).

Присвоєння освітньої кваліфікації передбачає повне виконання вимог освітньої програми та індивідуального навчального плану здобувачем вищої освіти; проведення оцінювання за окремими освітніми компонентами, відповідно до яких здобувачі набувають компетентності та досягають результатів навчання, які необхідні для присвоєння освітньої кваліфікації; успішне проходження здобувачем вищої освіти практичної підготовки у відповідних обсягах з виконанням завдань, розроблених згідно освітнього стандарту; атестація; атестаційний іспит з присвоєння освітньої кваліфікації в межах кредитів, виділених для атестації здобувача.

Атестаційний іспит передбачає перевірку та оцінку рівня сформованості компетентностей у випускників програми, досягнення ними програмних результатів навчання. Програма кваліфікаційного іспиту містить теоретичні питання і практичні завдання, які відображають зміст професійної, науково-предметної і практичної підготовки фахівця спеціальної освіти.

Компетентності, які мають продемонструвати випускники програми

Інтегральна Компетентність (ІК)	Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі й практичні проблеми спеціальної та інклюзивної освіти у процесі корекційно-педагогічної, діагностико-консультативної, дослідницької та культурно-просвітницької діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування основних теорій і методів дефектології й характеризується комплексністю та невизначеністю умов.
Загальні Компетентності (ЗК)	<p>ЗК-1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.</p> <p>ЗК-2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.</p> <p>ЗК-3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.</p> <p>ЗК-4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.</p> <p>ЗК-5. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.</p> <p>ЗК-6. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.</p> <p>ЗК-7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.</p> <p>ЗК-8. Здатність працювати в команді.</p> <p>ЗК-9. Здатність до міжособистісної взаємодії.</p> <p>ЗК-10. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).</p>

<p>Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК)</p>	<p>СК-1. Усвідомлення сучасних концепцій і теорій функціонування, обмеження життєдіяльності, розвитку, навчання, виховання і соціалізації осіб з особливими освітніми потребами.</p> <p>СК-2. Здатність до аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду становлення і розвитку спеціальної та інклюзивної освіти.</p> <p>СК-3. Здатність застосовувати психолого-педагогічні, дефектологічні, медико-біологічні, лінгвістичні знання у сфері професійної діяльності.</p> <p>СК-4. Здатність планувати та організовувати освітньокорекційну роботу з урахуванням структури та особливостей порушення (інтелекту, мовлення, слуху, зору, опорно-рухових функцій тощо), актуального стану та потенційних можливостей осіб із особливими освітніми потребами.</p> <p>СК-5. Здатність реалізовувати ефективні корекційно-освітні технології у роботі з дітьми, підлітками, дорослими з особливими освітніми потребами, доцільно обирати методичне й інформаційно-комп'ютерне забезпечення.</p> <p>СК-6. Здатність працювати в команді, здійснювати комплексний корекційно-педагогічний, психологічний та соціальний супровід дітей з особливими освітніми потребами, в тому числі з інвалідністю в різних типах закладів.</p> <p>СК-7. Здатність дотримуватися вимог до організації корекційно-розвивального освітнього середовища.</p> <p>СК-8. Готовність до діагностико-консультативної діяльності.</p> <p>СК-9. Здатність застосовувати теоретичні, емпіричні методи психолого-педагогічного дослідження, статистичні методи обробки отриманої інформації, визначати достовірність результатів дослідження.</p> <p>СК-10. Здатність до системного психолого-педагогічного супроводу сім'ї, яка виховує дитину з особливими освітніми потребами.</p> <p>СК-11. Здатність дотримуватися основних принципів, правил, прийомів і форм суб'єкт-суб'єктної комунікації.</p> <p>СК-12. Здатність організовувати дитячий колектив, створювати в ньому рівноправний клімат і комфортні умови для особистісного розвитку вихованців та їхньої соціальної інтеграції.</p> <p>СК-13. Здатність будувати гармонійні відносини з особами з психофізичними порушеннями, їхніми сім'ями та учасниками спільнот без упередженого ставлення до їх індивідуальних потреб.</p> <p>СК-14. Здатність до роботи із спільнотою – на місцевому, регіональному, національному, європейському і більш широкому глобальному рівнях з метою формування толерантного, гуманного ставлення до осіб з особливими освітніми потребами, розвитку здатності до рефлексії, включаючи спроможність обдумувати як власні, так й інші системи цінностей.</p> <p>СК-15. Здатність аргументовано відстоювати власні професійні переконання, дотримуватись їх у власній фаховій діяльності.</p> <p>СК-16. Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.</p>
--	---

Результати навчання (РН), які мають засвідчити випускники програми

<p>РН 01</p>	<p>Знати сучасні теоретичні основи спеціальної освіти відповідно до спеціалізації, застосовувати методи теоретичного та експериментального дослідження у професійній діяльності, релевантні статистичні методи обробки отриманої інформації, узагальнювати результати дослідження.</p>
<p>РН 02</p>	<p>Здійснювати пошук, аналіз і синтез інформації з різних джерел для розв'язування конкретних задач спеціальної та інклюзивної освіти</p>
<p>РН 03</p>	<p>Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування, обмеження життєдіяльності у контексті професійних завдань</p>
<p>РН 04</p>	<p>Застосовувати для розв'язування складних задач спеціальної освіти сучасні методи діагностики психофізичного розвитку дітей, критично оцінювати достовірність одержаних результатів оцінювання, визначати на основі їх інтерпретації особливі освітні потреби дітей та рекомендації щодо створення найоптимальніших умов для здобуття освіти</p>
<p>РН 05</p>	<p>Розуміти принципи, методи, форми та сутність організації освітньо-корекційного процесу в різних типах закладів</p>
<p>РН 06</p>	<p>Планувати освітньо-корекційну роботу на основі результатів психолого-педагогічної діагностики осіб з особливими освітніми потребами з врахуванням їхніх вікових та індивідуально-типологічних відмінностей.</p>

PH 07	Вільно спілкуватися державною та іноземною мовами у професійному середовищі, володіти фаховою термінологією та професійним дискурсом
PH 08	Організовувати і здійснювати психолого-педагогічне вивчення дітей з особливостями психофізичного розвитку, діагностико-консультативну діяльність
PH 09	Мати навички комплектування та організації діяльності спеціальних закладів освіти, спеціальних груп у закладах дошкільної освіти, спеціальних класів у закладах загальної середньої освіти тощо
PH 10	Здійснювати спостереження за дітьми з психофізичними порушеннями (інтелекту, мовлення, зору, слуху, опорно-рухових функцій тощо), реалізовувати корекційно-педагогічну роботу з урахуванням їхніх психофізичних, вікових особливостей, індивідуальних освітніх потреб, можливостей та здібностей
PH 11	Застосовувати у професійній діяльності знання про методики, технології, форми і засоби реабілітації та корекційно-розвивального навчання дітей з особливими освітніми потребами.
PH 12	Аргументувати, планувати та надавати психолого-педагогічні та корекційно-розвиткові послуги (допомогу) відповідно до рівня розвитку і функціонування, обмеження життєдіяльності дитини з особливими освітніми потребами
PH 13	Володіти методиками сприяння соціальній адаптації осіб з особливими освітніми потребами, їхньої підготовки до суспільної та виробничої діяльності.
PH 14	Реалізовувати психолого-педагогічний супровід дітей з особливими освітніми потребами в умовах інклюзії у ролі вчителя-дефектолога, асистента вихователя закладу дошкільної освіти, асистента вчителя закладу загальної середньої освіти тощо
PH 15	Застосовувати у професійній діяльності сучасні універсальні та спеціалізовані інформаційні системи та програмні продукти; бібліотечні ресурси та технології, зокрема електронні; спеціальну апаратуру та інструменти.
PH 16	Приймати обґрунтовані рішення з урахуванням цілей, ресурсних і законодавчих обмежень, ціннісних орієнтирів
PH 17	Мати навички самостійного навчання та пошуку необхідної інформації

ПЕРЕЛІК ДИСЦИПЛІН ДО АТЕСТАЦІЙНОГО ІСПИТУ ЗА ФАХОМ ПЕРШОГО (БАКАЛАВРСЬКОГО) РІВНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ

СПЕЦІАЛЬНІ МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ ШКІЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН

Спеціальні методики викладання шкільних дисциплін (за навчальним планом спеціальної школи для дітей із порушенням інтелектуального розвитку) забезпечують методичну підготовку вчителя-дефектолога до викладання дисциплін у початкових та старших класах спеціальної школи.

Мета: забезпечення фахової підготовки майбутніх фахівців спеціальної освіти до викладання навчальних дисциплін, визначених навчальним планом спеціальної школи для дітей з порушенням інтелектуального розвитку; проведення позакласної (зокрема, гурткової) роботи, корекційно-розвивальних індивідуальних занять згідно призначення ІРЦ; вирішення складних задач і практичних проблем спеціальної освіти з метою корекції і компенсації порушень інтелектуального розвитку осіб різних вікових груп; сприяння формуванню у студентів світоглядних позицій щодо власної відповідальності за самовдосконалення; здатності до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

Завдання: *методичні:* розкрити теоретичні засади методики викладання української мови, розвитку зв'язного мовлення, каліграфії, математики, географії, історії, соціально-побутового орієнтування, трудового навчання, природознавства; *виховні:* виховання в студентів соціальної активності, намагання керуватися в

практичній діяльності принципами загальнолюдської моралі, сумлінного ставлення до професії, прагнення до творчості; *розвивальні*: озброєння студентів варіативними технологіями навчання дітей з порушенням інтелекту; формування в майбутніх фахівців відповідних знань, умінь і навичок викладання дисциплін; формування у студентів вміння планувати, організовувати і реалізовувати пізнавальні, розвиваючі і виховні аспекти педагогічного процесу в спеціальних закладах дошкільної та загальної середньої освіти.

Зміст програми: Спеціальна методика математики

Завдання та зміст курсу методики математики в спеціальній школі. Зв'язок методики математики з навчальними дисциплінами олігофренопсихологією, олігофренопедагогікою, математикою як наукою.

Освітні, виховні, корекційно-розвивальні і практичні завдання вивчення математики в спеціальній школі. Структура навчального курсу математики, розміщення навчального матеріалу по концентрам в програмі з математики для спеціальної школи. Зв'язок навчального курсу математики з іншими навчальними предметами в спеціальній школі. Особливості засвоєння математичних знань учнями з порушеннями інтелекту. Об'єм першочергових математичних знань, умінь і навичок учнів, які приходять до першого класу.

Принципи та методи навчання математики в спеціальній школі. Форми організації навчання математики.

Види уроків математики залежно від дидактичної мети. Структура уроків (залежно від дидактичної мети.). Диференціація вимог до окремих груп учнів із різним рівнем розвитку пізнавальної діяльності, різними можливостями у засвоєнні матеріалу. Домашня робота, позакласна робота з математики, її особливості. Контроль та облік знань, умінь і навичок учнів з математики.

Зміст та навчання пропедевтичного періоду вивчення математики. Основні методи роботи вчителя в цей період.

Роль і місце геометричного матеріалу в системі навчання учнів спеціальної школи.

Взаємозв'язок вивчення геометричного та арифметичного матеріалу. Особливості оволодіння учнями основам геометричних знань. Завдання та зміст вивчення геометричного матеріалу в спеціальній школі. Організація роботи і вивчення геометричного матеріалу в молодших класах спеціальної школи (точки, лінії кута; круга і кола; трикутника; квадрата, прямокутника; геометричних тіл: кулі, паралелепіпеда, куба). Формування знань про властивості геометричних фігур та тіл в учнів старших класів спеціальної школи (кутів; кола, круга; трикутника; квадрата, прямокутника; геометричних тіл).

Завдання вивчення першого концентру. Наочність, що використовується для вивчення чисел у I класі. Утворення чисел першого десятку. Позначення предметної множини цифрою. Послідовність знайомства з написанням цифр. Місце числа в числовому ряду. Рахунок в прямій і зворотній послідовності. Порівняння множин і чисел. Додавання і віднімання в межах 10.

Завдання вивчення другого концентру. Навчання нумерації в межах 20 (усній та письмовій). Додавання і віднімання в межах 20 без переходу та з переходом через розряд.

Завдання вивчення третього концентру. Вивчення нумерації круглими десятками. Нумерація чисел від 21 до 99. Додавання та віднімання в межах 100 (без переходу та з переходом через розряд). Порядок виконання дій (з використанням дужок і без них).

Основна література:

1. Королько Н. І. Математика. Навчальна програма для підготовчого, 1-5 класів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для розумово відсталих дітей. К., 2014. URL: https://corr.ks.ua/progr_int.htm
2. Королько Н.І. Навчальні програми для 5-9 (10) класів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для дітей з порушеннями інтелектуального розвитку. Математика, 8-10 кл./укладачі Н.І. Королько, Н.В. Троїцька. К., 2016 р. С. 45.
3. Листопад Н. П. Геометрична складова математичної компетентності молодшого школяра: сутнісна характеристика. Початкова школа. 2011. № 8. С. 51–54.
4. Спеціальна методика викладання математики в допоміжній школі: Курс лекцій. Ч.2 /Упорядники: О. В. Гаврилов, О. М. Ляшенко, Н. І. Королько. Кам'янець-Подільський: ПП Мошинський В.С., 2006. 210 с.
5. Спеціальна методика викладання математики в допоміжній школі / Упорядники О.В. Гаврилов, О.М. Ляшенко. Хмельницький: ПП Пантюк С.Д., 2003. 203 с.
6. Навчання дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі: навчально-методичний посібник / Колупаєва А. А., Таранченко О. М. Харків: Вид-во "Ранок", 2019. 304 с.

Додаткова література:

1. Концепція «Нова українська школа» упор. Л. Гриневич та ін. заг. ред. М. Грищенка. Київ, 2016. 40 с.
2. Навчально-методичний комплекс з дисципліни «Спеціальні методики: методика навчання математики» уклад. В. В. Тарасова. Харків : «Смугаста типографія», 2018. 206 с.
3. Програма з математики для спеціальних навчальних закладів для розумово відсталих дітей (помірна, тяжка, глибока розумова відсталість) Укладачі: Н. Волнянська, Ю. Юр'єва, Г. Засуха. Рекомендовано листом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України No 1/11-10293 від 25.06.12.
4. Інклюзивна освіта: від основ до практики»: [монографія] / А.А. Колупаєва, О.М. Таранченко. К. : ТОВ «АТОПОЛ», 2016. 152 с.
5. Практика асистента педагога: міжнародний й український контекст: результати дослідження / О.Федоренко, О.Мартинчук, Н.Софій, Г.Лук'янова, О.Кошіль, Т.Симоненко, Л.Байда, Ю.Найда. Київ: ФОП Парашин, 2020, 122 с.
6. Як зробити онлайн-уроки інклюзивними: практичні рекомендації /упорядники Н. Софій, О. Федоренко. Київ, 2021. 28 с.

Спеціальна методика навчання грамоти, розвитку зв'язного мовлення та каліграфії

Закономірності навчання учнів із порушенням інтелекту рідної мови. Методи дослідження результатів мовної діяльності дітей з порушенням інтелекту. Своєрідність розвитку усного мовлення у зв'язку з вивченням предметів і явищ навколишньої дійсності. Труднощі у сприйманні і розумінні прочитаних творів і граматичного матеріалу. Реалізація загальнодидактичних і корекційних прийомів навчання. Завдання, зміст та етапи навчання школярів української мови в спеціальній школі. Корекційна спрямованість предмету. Практичне спрямування навчання рідної мови. Сучасні досягнення в галузі спеціальної логодидактики, спеціальної лінгвістики та ін.; діагностування, розмежування клінічних та психолого-педагогічних проявів мовленнєвих порушень. Ефективні шляхи та засоби профілактики; виявляти особливості та шляхи покращення мовлення дітей із психофізичними порушеннями в соціальному оточенні.

Характеристика сучасних методів навчання грамоти учнів. Основні напрямки і методи роботи в добукварний період. Прийоми звукового аналізу та синтезу в період навчання грамоти. Формування графічних навчок учнів у букварному періоді. Прийоми вивчення звуків і букв. Засоби збагачення лексичного запасу учнів. Методика навчання граматики і правопису в спеціальній школі. Значення граматичних знань для оволодіння мовленням. Засоби розвитку мислення. Розвиток зв'язного мовлення на різних етапах навчання української мови.

Структура уроку письма, читання, української мови в спеціальній школі. Підбір вправ для опрацювання окремих розділів курсу, текстів для переказів. Аналіз творчих робіт учнів. Робота над художніми творами, діловими паперами і науково-пізнавальними статтями в спеціальній школі. Роль позакласного читання.

Планування навчальної роботи з української мови в спеціальній школі. Застосування принципів і прийомів корекційної роботи на уроках мови в спеціальній школі.

Основна література:

1. Дяченко К.Г. Інновації в корекції писемного мовлення. Тернопіль, 2010. 126 с.
2. Кравець Н.П. Активізація читацької діяльності підлітків з інтелектуальними порушеннями засобами ілюстративного матеріалу підручників літератури. Дніпро : НОК, 2019. Ч. 4.
3. Марченко І.С. Спеціальна методика початкового навчання української мови. Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів. Спеціальність: Корекційна освіта (логопедія). 1-видання. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2010. 288 с.
4. Чередніченко Н.В. Початковий курс навчання української мови молодших школярів із тяжкими порушеннями мовлення. Навчально-методичний посібник (курс лекцій). Київ: Видавничий Дім «Слово», 2014. 208 с.
5. Програми для загальноосвітньої школи для дітей з тяжкими порушеннями мовлення. /Під ред. Шеремет М.К. К., 2015.

6. Навчання дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі: навчально-методичний посібник / Колупаєва А. А., Таранченко О. М. Харків: Вид-во "Ранок", 2019. 304 с.

Допоміжна:

1. Кашуба Л. В., Дорошенко О.М. Лінгводидактичні орієнтири розвитку зв'язного мовлення молодших школярів із вадами слуху. *Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка*. Серія соціально-педагогічна. Ч.2. Випуск 20. Кам'янець-Подільський : «Медобори-2006», 2012. С.275-282.
2. Кашуба Л.В. Лінгводидактичні аспекти розвитку мовлення молодших школярів із ЗПР. *Вісник Львівського університету*. Серія педагогічна. Випуск 30. Львів, 2016. С. 54-62.
3. Як зробити онлайн-уроки інклюзивними: практичні рекомендації /упорядники Н. Софій, О. Федоренко. Київ, 2021. 28 с.

Ручна праця з методикою

Предмет і завдання трудового навчання. Міжпредметні зв'язки трудового навчання з іншими науками. Процес трудової підготовки та його складові частини. Перспективний педагогічний досвід організації трудової підготовки учнів. Основні вимоги, що ставляться до сучасного вчителя трудового навчання у спеціальній школі. Особливості педагогічної діяльності вчителя трудового навчання у молодших класах.

Особливості процесу трудового навчання. Стимулювання і мотивація трудової діяльності учнів з вадами розвитку. Логічна структура і наступність змісту трудового навчання у молодших класах спеціальної школи. Корекційна спрямованість трудового навчання у спеціальній школі. Дидактичні принципи трудового навчання. Загальнодидактичні принципи трудового навчання. Характеристика принципів. Поняття про методи, прийоми трудового навчання, що використовуються у спеціальній школі. Класифікація методів.

Характеристика методів трудового навчання за джерелами інформації (словесні, наочні і практичні). Характеристика методів трудового навчання за характером пізнавальної діяльності і самостійності учнів. Умови вибору методів трудового навчання у початковій ланці спеціальної школи з урахуванням можливостей учнів.

Форми організації трудового навчання у спеціальній школі. Основні ознаки класно-урочної системи навчання. Характеристика урочних і позаурочних форм трудового навчання у спеціальній школі. Урок трудового навчання як провідна форма навчальних занять у спеціальній школі. Типи уроків трудового навчання. Структура різних типів уроку. Підготовка вчителя до занять. Планування роботи. Методичні поради до організації і проведення уроків та дотримання ПТБ. Діагностика навчальних досягнень учнів з трудового навчання. Контроль як складова навчального процесу, її складові, функції та принципи. Методи і форми контролю навчальних досягнень учнів у молодших класах спеціальної школи.

Основна література:

1. Гіренко Н. А. Спеціальна методика трудового навчання: навчальний посібник. Слов'янськ. 2020. 103 с.
2. Чеботарьова О. В. Концептуальні засади змісту трудового навчання в спеціальній школі в сучасних умовах реформування освіти / Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. Випуск 31: зб. наукових праць. К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2016. С. 354-357.
3. Чеботарьова О. В. Методичні основи трудового навчання розумово відсталих школярів із дитячим церебральним паралічем. Особлива дитина: навчання і виховання. 2016. № 2. С. 34-43.
4. Засенко В. В., Колупаєва А. А. Реформування змісту трудового навчання розумово відсталих учнів із дитячим церебральним паралічем у контексті євроінтеграційних змін. Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови: зб.наук. праць: Вип. 8. К.: ТОВ «Поліграф плюс». 2015. 204 С.173-179.
5. Нагорна О.В., Завітренко Д.Ж., Березенко Н.О. Особливості трудового виховання в процесі роботи з дітьми з ООП. Інноваційна педагогіка. 2023. Вип.59. С.74-77.
6. Мерсіянова Г.М. Професійно-трудове навчання у спеціальних загальноосвітніх навчальних закладах для розумово відсталих дітей: посібник. Київ: Педагогічна думка, 2012. 80 с.
7. Навчання дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі: навчально-методичний посібник / Колупаєва А. А., Таранченко О. М. Харків: Вид-во "Ранок", 2019. 304 с.

Додаткова література:

1. Мерсіянова Г.М. Професійно-трудова підготовка учнів допоміжної школи Дефектологія. 2001. № 1. С. 45–47.
2. Хохліна О.П. Розвиток у учнів допоміжної школи усвідомленості учбово-практичної діяльності на заняттях з трудового навчання Дефектологія. 2002. № 2. С. 8–11.
3. Хохліна О.П. Психолого-педагогічні основи корекційної спрямованості трудового навчання учнів з вадами розумового розвитку. Київ: Пед. думка, 2000. 288 с.
4. Як зробити онлайн-уроки інклюзивними: практичні рекомендації /упорядники Н. Софій, О. Федоренко. Київ, 2021. 28 с.

Спеціальна методика природознавства

Предмет, мета, основні завдання спеціальної методики природознавства.

Зміст програми з природознавства у спеціальній школі, розподіл матеріалу за роками навчання. Зв'язок природознавства та географії з іншими навчальними предметами, що вивчаються у спеціальній школі. Основні, загально-дидактичні та спеціальні принципи навчання природознавству учнів з інтелектуальними порушеннями. Поняття про методи, їх характеристика і методичні прийоми спеціальної методики навчання природознавству дітей з інтелектуальними

порушеннями. Організаційні форми та засоби навчання природознавства у спеціальній школі. Урок – основна форма організації навчальної роботи. Типи уроків з природничих предметів у спеціальній школі. Підготовка вчителя до уроку.

Освітнє, корекційно-розвивальне, виховне та практичне значення курсу природознавства у закладах спеціальної освіти для дітей з інтелектуальними порушеннями.

Робота з підручником на уроках природознавства. Прийоми роботи з підручниками. Робота з зошитами на уроках природознавства. Дидактичні ігри на уроках природознавства. Використання натуральних предметів та об'єктів, демонстраційних дослідів та наочних посібників на уроках природознавства для дітей з інтелектуальними порушеннями. Вимоги до використання наочного матеріалу на уроках природознавства, як методу корекції пізнавальної діяльності дітей з інтелектуальними порушеннями.

Форми та методи організації освітнього процесу.

Використання словесно-наочно-практичних методів, організація спостережень, самостійної роботи учнів з інтелектуальними порушеннями на уроках природознавства. Класифікація, вимоги, структура і значення уроків природознавства та позаурочної роботи з дітьми з інтелектуальними порушеннями.

Основна література:

1. Нагорна О. В., Завітренко Д. Ж. Формування природничої компетентності в спеціальній школі. Наукові записки. Серія; Педагогічні науки. Випуск 17. Ужгород-Кропивницький : Видавництво «Код». 2025. С. 103-107.
2. Лаврикова О. В. Методика викладання природознавства в допоміжній школі. Практикум. – Х.: ПП Вишемирський, 2007. 144с.
3. Навчальна програма для підготовчого, 1-4 класів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для розумово відсталих дітей. Природознавство, 1-4 класи. К.: Інститут спеціальної педагогіки НАПН України, 2014. 49 с.
4. Навчальна програма для 5-9 (10) класів спеціальних загальноосвітніх закладів для дітей з порушеннями інтелектуального розвитку. Природознавство, 8-9 класи. К.: Інститут спеціальної педагогіки НАПН України, 2016. 14 с.
5. Навчання дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі: навчально-методичний посібник / Колупаєва А. А., Таранченко О. М. Харків: Вид-во "Ранок", 2019. 304 с.

Додаткова література:

1. Навчальні програми для дітей з порушеннями інтелектуального розвитку. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchannya-ditej-u-specialnih-zakladahosviti/osvita-ditej-z-osoblivimi-potrebami/navchalni-programi/korekijni-programi/dlya-ditej-zporushennyami-intelektualnogo-rozvitku>
2. Збірник освітніх ресурсів (I частина, II частина, III частина). URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchannya-ditej-u-specialnih-zakladahosviti/osvita-ditej-z-osoblivimi-potrebami/navchalni-programi/korekijni-programi/dlya-ditej-zporushennyami-intelektualnogo-rozvitku>

3. Підручники для осіб з особливими освітніми потребами. URL. <https://lib.imzo.gov.ua/yelektronn-vers-pdruchnikv/9-klas/28-pdruchniki-dlya-osb-z-osoblivimiosvtnmi-potrebami/>

4. Ресурсний центр з підтримки інклюзивної освіти ЗІППО. URL. <http://zakinppo.org.ua/centri/oblasnij-resursnij-centr-z-pidtrimki-inkluzivnoi-osviti/metodichnimateriali>

5. Як зробити онлайн-уроки інклюзивними: практичні рекомендації /упорядники Н. Софій, О. Федоренко. Київ, 2021. 28 с.

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

1. Поясніть методику створення орнаментних аплікаційних композицій у спеціальній школі.
2. Розробіть фрагмент уроку з вивчення теми «Об'ємні вироби з паперу» з учнями з інтелектуальними порушеннями.
3. Наведіть приклади використання словесно-наочно-практичних методів на уроках трудового навчання у спеціальній школі.
4. Поясніть методику виконання аплікаційних композицій з природного матеріалу для дітей з інтелектуальними порушеннями.
5. Зробіть короткий опис основних етапів уроку з трудового навчання в спеціальній школі.
6. Наведіть приклад «пам'ятки» по виконанню домашніх завдань з природознавства в спеціальній школі.
7. Запропонуйте загальну структуру пропедевтичного уроку з природознавства в спеціальній школі.
8. Наведіть приклад спостереження за природою у спеціальній школі.
9. Продемонструйте дослід на уроці з природознавства в початкових класах спеціальної школи.
10. Запропонуйте структуру уроку-екскурсії на уроках природознавства для учнів з інтелектуальними порушеннями.
11. Проведіть фрагмент заняття з письма: «Вивчення нової букви».
12. Наведіть приклади використання мнемотехнік до вивчення правил з української мови.
13. Запропонуйте структуру уроку в спецшколі з вивчення нової букви (букварний період).
14. Запропонуйте структуру заняття з навчання грамоти (добукварний період).
15. Зробіть короткий опис етапів проведення уроку з української мови у 2 класі на тему: «Іменник».
16. Наведіть приклади запам'ятовування віршів, скоромовок із використанням інноваційних методик у спеціальній освіті.
17. Наведіть приклади застосування ігротерапії при вивченні нової букви.
18. Проведіть фрагмент корекційного заняття з розвитку зв'язного мовлення для дітей 3-4 років із особливостями розвитку на тему: «Тварини».

- 19.Проведіть фрагмент корекційного заняття для першокласників спеціального закладу освіти на тему “Пори року”.
- 20.Проведіть фрагмент корекційного заняття з розвитку зв’язного мовлення для дітей 4-5 років на тему “Овочі”.
- 21.Наведіть приклад вправ з послідовністю вивчення додавання і віднімання в межах 20: без переходу, з переходом через розряд.
- 22.Зробіть короткий запис арифметичної задачі на ділення на частини, та поясніть розв’язання: Мама дала своїй донечці Олені 24 саджанці помідорів і попросила посадити їх на 4-х грядках порівну (розкладають смужки). Оскільки Оленка не вміла рахувати, то вона саджала по одному саджанцю на кожній грядці, поки не висадила всі (розкладають по одному кружечку на кожному смужку). Скільки саджанців на кожній грядці?
- 23.Зробіть короткий запис арифметичної задачі та поясніть розв’язання: За 5 м матерії заплатили 200 грн. Скільки коштує 1м?
- 24.Наведіть приклади на додавання і віднімання багатоцифрових чисел у такій послідовності: додавання і віднімання без переходу через розряд; додавання і віднімання з переходом через розряд в одному, потім у двох і більше розрядах.
- 25.Наведіть приклади на множення і ділення багатоцифрових чисел.
- 26.Запишіть у вигляді виразу, скільки всього дітей працює в майстернях? У швейній майстерні працює 18 дівчаток, а в столярній на 12 хлопчиків більше. Запишіть у вигляді виразу, скільки грошей потрібно заплатити за обладнання класної кімнати? 6 шкільних парт коштують по 744 грн., стіл для вчителя – 380 грн., а 12 стільців–360 грн.
- 27.Охарактеризуйте алгоритми виконання дій множення і ділення з іменованими числами.
- 28.Наведіть приклади вправ на вимірювання величин і продумайте можливості їхнього використання для корекції процесів та функцій пізнавальної діяльності учнів і їхньої соціально-трудової адаптації.
- 29.Запропонуйте три види вправ перетворення дробів. Виділіть з неправильного дробу ціле число.
- 30.Складіть фрагмент уроку по ознайомленню учнів з мірами часу: година, хвилина, секунда.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Оцінювання результатів складання атестаційного іспиту здобувачами першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 016 Спеціальна освіта, здійснюється членами екзаменаційної комісії на основі загальних принципів: об'єктивності, індивідуальності, диференційованого підходу, комплексності, етичності. Кількісне і якісне оцінювання рівня якості підготовки бакалавра здійснюється за комплексною системою оцінювання: поєднання Європейської кредитно-трансферної системи (ЄКТС) (за шкалою «А», «В», «С», «D», «Е», «FХ», «F»); національної (за шкалою «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно») та системи оцінювання ЦДУ імені Володимира Винниченка -за стобальною шкалою.

Екзаменаційний білет містить три питання (два – теоретичні, одне – практичне) зі спеціальних методик навчання дітей з особливими освітніми потребами. Усі питання побудовані із урахуванням майбутньої професійної діяльності випускників на основі відповідних нормативних документів (Стандарт вищої освіти, Національна рамка кваліфікацій, Освітньо-професійна програма).

Оцінювання відповідей проводиться членами ЕК окремо за кожним питанням. Після закінчення доповідей колективно обговорюються результати. Підсумковий бал – це сума балів за результатами оцінювання відповідей здобувачів на три питання екзаменаційного білета: 2 теоретичні питання та практичне завдання.

Відповідь здобувачів оцінюють за такими основними критеріями:

- повнота висвітлення змісту питання;
- уявлення про новітні досягнення у галузі знань;
- логіка побудови відповіді;
- зв'язок теоретичного матеріалу з практичним;
- правильність усного мовленнєвого оформлення відповіді.

Кожне з теоретичних питань екзаменаційного білету оцінюється максимально 25 балами за критеріями:

Здобувач дає повну і вичерпну відповідь на питання білета. Здобувач на високому рівні опанував програмний матеріал; вміє обґрунтовувати знання, аналізувати явища та об'єкти, які вивчаються у їх взаємозв'язку і розвитку; чітко, лаконічно, логічно відповідає на поставлені питання. Вільно володіє науковою термінологією, змістом відповіді на питання білета, має власні погляди, наводить приклади, що ілюструють відповідь (20-25 балів).

Здобувач опанував програмний матеріал, вміє обґрунтовувати знання, дає аргументовані відповіді на поставлені питання. Під час відповіді здобувач допускав деякі неточності або надав неповну відповідь за умови, що принципові моменти питання розкриті правильно (15-19 балів).

Здобувач виявив знання програмного матеріалу, дає аргументовані відповіді на поставлені питання, які, однак, містять певні неточності, допускає несуттєві помилки. Відповідь на поставлене питання загалом наведено, але немає переконливої аргументації та логічності її викладення, неточні формулювання понятійного апарату, характеристик певних об'єктів, висновків (10-14 балів).

Здобувач розкрив сутність питання у загальних рисах, зробив слабкі висновки. Здобувач володіє незначним фактологічним матеріалом. Відповідь показує

посереднє знання основного програмного матеріалу, містить суттєві помилки при трактуванні понятійного апарату, порушено логіку викладення матеріалу (5-9 балів).

Відповідь на запитання неповна та містить суттєві помилки, поверхове знання понятійного апарату, значно порушено логіку викладення матеріалу (1-4 балів).

Відповідь неправильна або відсутня (0 балів).

Практичне завдання оцінюється максимально в 50 балів.

Критерії оцінювання практичних завдань

50-45 балів	Здобувач глибоко знає теоретичний матеріал і застосовує його на практиці. Вміє вільно спілкуватися та ефективно передавати знання. Розуміє вікову психологію дітей з ООП. Вміє створювати умови для їх розвитку, уміє спланувати завдання діяльності, правильно структурує форму роботи, відповідно її типу і виду, обирає ефективні методи і прийоми, відповідно віку дітей і поставленим завданням. Творчо підходить до вирішення завдань. Володіє сучасними цифровими інструментами. Здатний аналізувати власну діяльність та вдосконалювати її.
44-39 балів	Здобувач глибоко знає теоретичний матеріал і застосовує його на практиці. Вміє вільно спілкуватися та ефективно передавати знання. Розуміє вікову психологію дітей з ООП. Вміє створювати умови для їх розвитку, уміє спланувати завдання діяльності, правильно структурує форму роботи, відповідно її типу і виду, володіє багатим спектром методів. Творчо підходить до вирішення завдань. Володіє сучасними цифровими інструментами. Здатний аналізувати власну діяльність та вдосконалювати її. Однак під час відповіді здобувач допустив деякі неточності.
38-33 бали	Здобувач добре знає теоретичний матеріал і застосовує його на практиці. Вміє на достатньому рівні спілкуватися та ефективно передавати знання. Розуміє вікову психологію дітей з ООП. Вміє створювати умови для їх розвитку, завдання діяльності планує не зовсім точно, використовує достатній мінімум методів та прийомів. Традиційно підходить до вирішення завдань. Добре володіє сучасними цифровими інструментами. Здатний аналізувати власну діяльність та вдосконалювати її. Однак застосовує знання і вміння у стандартних ситуаціях, недостатньо володіє категоріальним апаратом, під час відповіді здобувач допускає окремі неточності.

32-28 балів	Здобувач задовільно знає теоретичний матеріал, застосовує його на практиці. Вміє на достатньому рівні спілкуватися та ефективно передавати знання. Розуміє вікову психологію дітей з ООП. Завдання діяльності планує не зовсім точно, які реалізуються частково, обрані методи та прийоми малоефективні. Недостатньо володіє сучасними цифровими інструментами. Здатний аналізувати власну діяльність та вдосконалювати її. Відповідь здобувача нечітка, неповна, містить декілька суттєвих неточностей, у процесі розв'язання практичних завдань допущені помилки і порушена логіка, що вплинуло на результат та правильність висновків.
27-22 бали	Здобувач показав слабкі вміння і навички застосування теоретичного матеріалу на практиці. Вміє на достатньому рівні спілкуватися та передавати знання. Розуміє вікову психологію дітей з ООП. Завдання частково не відповідають віковим можливостям дітей. Недоцільно використовує деякі методи і прийоми, окремі методи не вміє правильно застосовувати. Не достатньо володіє сучасними цифровими інструментами. Здатний аналізувати власну діяльність та вдосконалювати її. Відповідь на практичне завдання білета неточна, мало аргументована, з порушенням послідовності викладу.
21-16 балів	Здобувач виявив фрагментарні знання, продемонстрував слабкі навички і вміння. Відповідь на практичне завдання білета неточна, неаргументована, з порушенням послідовності викладу.
15-0 балів	Здобувач не опанував змістом програми в мінімальному обсязі.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою	
90-100	відмінно	
82-89	добре	
74-81		
64-73	задовільно	
60-63		
35-59	незадовільно	
1-34	незадовільно	